

**KATEDRA TEOLOGII MORALNEJ SPOŁECZNEJ
WYDZIAŁU TEOLOGII
KATOLICKIEGO UNIwersYTETU LUBELSKIEGO JANA PAWŁA II**

Al. Raławickie 14 20-195 Lublin skr. pocz. 129

Prof. dr hab. Jerzy Gocko SDB
Kierownik Katedry Teologii Moralnej Społecznej
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Adres prywatny: ul. Kalinowszczyzna 3; 20-129 Lublin
e-mail: Jerzy@Gocko.pl; tel. +48 668 737 737

**Dla
Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II
w Lublinie**

W nawiązaniu do decyzji Centralnej Komisji do spraw Stopni i Tytułów nr BCK-I-L-8981/19 z dnia 5 listopada 2019 r. przedstawiam ocenę dorobku naukowego w postępowaniu habilitacyjnym **ks. dra Jerzego Bernaciaka**.

Recenzja zawiera:

- 1) krótką prezentację drogi naukowej habilitanta;
- 2) ocenę głównego osiągnięcia naukowego;
- 3) ocenę pozostałych publikacji naukowych;
- 4) ocenę innych obszarów działalności;
- 5) wniosek końcowy.

1. Droga naukowa ks. dra Jerzego Bernaciaka

Omówienie drogi naukowej Habilitanta opiera się jedynie na skąpych danych zawartych w autoreferacie w części prezentującej posiadane dyplomy, stopnie naukowe oraz ukazującej pozostałe osiągnięcia naukowo-badawcze. Związana jest ona z dwoma teologicznymi ośrodkami naukowymi: krakowskim oraz lubelskim. Ukończywszy studia filozoficzno-teologiczne w Wyższym Seminarium Duchownym Księży Sercanów w Stadnikach, uzyskał w 1988 r. na Papie-

skiej Akademii Teologicznej w Krakowie tytuł zawodowy magistra teologii na podstawie pracy „Problematyka ubóstwa w polskiej współczesnej myśli teologicznej”, napisanej pod kierunkiem ks. prof. dra hab. Jana Kowalskiego. Studia specjalistyczne odbył na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim w Sekcji Teologii Duchowości, uzyskując w 1992 r. tytuł licencjata kanonicznego na podstawie pracy „Postawa ubóstwa w nauczaniu Jana Pawła II” oraz w 1997 r. stopień doktora nauk teologicznych na podstawie rozprawy „Geneza i specyfika duchowości miłości i wynagrodzenia w świetle pism ojca Jana Leona Dehona, założyciela Księży Najświętszego Serca Jezusowego”. Promotorem obu prac dyplomowych był o. prof. dr hab. Antoni Jozafat Nowak. Rozprawa doktorska ukazała się drukiem w Wydawnictwie Dehon w 2004 r.

Po uzyskaniu stopnia doktora Habilitant nie związał się z żadnym ośrodkiem naukowo-dydaktycznym czy naukowo-badawczym. Brak także danych o prowadzonych zajęciach dydaktycznych oraz systematycznych badaniach naukowych. Można założyć, że takowe badania prowadzone były niejako obok innych obowiązków, czego dowodem są wydane po 1998 r. publikacje, które miały na celu rozwijanie i pogłębianie osobistej pasji badawczej związanej z osobą, duchowością i działalnością Leona Dehona, założyciela zgromadzenia zakonnego, które Habilitant jest członkiem. W późniejszych publikacjach, zapewne już w czasie pracy nad habilitacją, szerzej wybrzmiewa także problematyka ascetyczna i społeczna. Habilitant nadmienia także o działalności na polu popularyzacji nauki, zarówno w Polsce, jak i na Słowacji, gdzie od lat mieszka, poprzez różnego rodzaju wystąpienia. Nie podano jednak ich liczby i rodzaju.

Inne wymiary działalności naukowej i popularyzującej naukę zostaną omówione w punkcie 4 recenzji, w tym miejscu ograniczę się jedynie do konkluzji, że biografia naukowa ks. dra Jerzego Bernaciaka jest raczej nietypowym przykładem rozwoju naukowego kandydata na stopień doktora habilitowanego. Związane jest to przede wszystkim z brakiem istotnych elementów dla jej prawidłowego rozwoju, takimi jak: stała i ustrukturalizowana działalność naukowo-badawcza, kontakty międzynarodowe, uczestnictwo w sympozjach i konferencjach naukowych, dydaktyka, prowadzenie prac dyplomowych, realizacja projektów naukowych, zaangażowanie organizacyjne Habilitanta. Jest ona raczej ukazaniem innego modelu drogi naukowej, będącej przykładem realizacji osobistych pasji naukowych związanych z ważnością podjętego przedmiotu badań czy jakkolwiek inaczej należałoby określić motyw przewodni ich podjęcia, realizowanych przy tym zgodnie z kryteriami i wymogami metodologii naukowej.

2. Ocena głównego osiągnięcia naukowego

W załączniku nr 3 (autoreferat) do wniosku o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego w dziedzinie nauk teologicznych Habilitant wyodrębnił główne osiągnięcie naukowe, które zatytułował: „Nauczanie społeczne Leona Dehona, Założyciela Zgromadzenia Księża Najświętszego Serca Jezusowego, w świetle nauczania kościelnego oraz teologów i socjologów społecznych”. Jego przedmiotem jest monografia: „Miłość i sprawiedliwość. Klucz do historii dawnej i nowej. Nauczanie społeczne Leona Dehona, Założyciela Zgromadzenia Księża Najświętszego Serca Jezusowego, w świetle nauczania kościelnego oraz teologów i socjologów społecznych”, Wydawnictwo DEHON, Kraków 2019, ss. 692, ISBN 978-83-7519-511-8.

Poniższe uwagi będą miały na celu całościowe spojrzenie na osiągnięcie naukowe w aspekcie merytorycznym, metodologicznym oraz formalnym. Przyjdzie także zwrócić uwagę na pewne wątpliwości.

1. Za przekonujące i dobrze uargumentowane należy uznać **uzasadnienie przedmiotu badań i przedstawienie celów badawczych** projektu, którego owocem jest główne osiągnięcie naukowe. Habilitant stawia tezę, że podjęta w okresie recepcji Soboru Watykańskiego II przez wiele zgromadzeń zakonnych próba ponownego namysłu nad własnym charyzmatem, w przypadku Zgromadzenia Księża Sercańców zaowocowała mocniejszym uwypukleniem jego społecznego wymiaru do tego stopnia, że można mówić o współzależności duchowości sercańskiej i działalności społecznej. Co ciekawe, analizując źródła sercańskie, zwłaszcza piśmiennictwo Założyciela, owo współprzenikanie wymiaru duchowego i społecznego dostrzeżono już w syntezie charyzmatu dokonanej przez samego Dehona, choć później z różnych powodów szeroko nie eksponowanego (także w publikacjach sercańskich). Przedstawiony stan badań nad społecznym aspektem duchowości sercańskiej stał się dla Habilitanta wyzwaniem, na które odpowiedzią jest monografia habilitacyjna. Należy ją postrzegać jako całościowe i pogłębione studium społecznego wymiaru dehoniańskiego charyzmatu miłości i wynagrodzenia.
2. Podstawowe kwestie metodologiczne rozprawy, niestety, nie zostały zawarte w jej wstępie, lecz jedynie w autoreferacie. Tam też znajdują się

cztery pytania badawcze, które można traktować jako **cele pośrednie**, dookreślające wyżej sformułowany główny cel badań:

- a) Jakie były uwarunkowania społeczne i kościelne, gdy L. Dehon zakładał Zgromadzenie Księży Sercanów?
- b) Jakie miejsce zajmował aspekt społeczny w działalności i pisarstwie L. Dehona?
- c) Czy w oparciu o studium dzieł L. Dehona o tematyce społecznej można stwierdzić, że aspekt socjalny stanowi integralną część charyzmatu dehoniańskiego?
- d) W jaki sposób aspekt socjalny charyzmatu dehoniańskiego realizował się w działalności Zgromadzenia Księży Sercanów?

W perspektywie całości rozprawy powyższe cele udało się zasadniczo – choć nie zawsze w sposób pełny i bezpośrednio – zrealizować.

3. Tak sformułowany cel badań sprawia, że studium nie może być postrzegane jako klasyczna monografia z dziedziny duchowości (teologii/historii duchowości), właściwej dla badania specyfiki i rozwoju charyzmatów zakonnych. Wyeksponowanie w aspekcie formalnym, a jeszcze bardziej w merytorycznym problematyki społecznej sprawia, że siłą rzeczy wchodzi ono niejako w zakres innych dyscyplin teologicznych i nie tylko. Recenzowana publikacja jest więc **badaniem interdyscyplinarnym**, obejmującym takie dyscypliny czy specjalizacje, jak: katolicka nauka społeczna, teologia moralna społeczna, filozofia społeczna, historia Kościoła i historia doktryn społecznych. Wobec pewnych kontrowersji, które pojawiły się na Radzie Wydziału Teologii KUL na wstępnym etapie wyznaczenia specjalności odpowiedzialnej za przeprowadzenie habilitacji, wybranie Instytutu (obecnie Sekcji) Teologii Moralnej wydaje się właściwe. Przemawia za tym nie tylko umiejscowienie na KUL-u katolickiej nauki społecznej na Wydziale Nauk Społecznych, co wykluczyło procedowanie w obrębie tej specjalizacji, ale także dzieje autonomizacji poszczególnych dziedzin teologicznych. Zarówno bowiem teologia duchowości, jak i nauka społeczna Kościoła historycznie wyodrębniły się z obszaru teologii moralnej. Recenzowana monografia od strony merytorycznej odpowiada profilowi badań właściwemu dla jednej ze specjalizacji teologicznomoralnej, a mianowicie teologii moralnej społecznej.
4. W autoreferacie (niestety nie we wstępie monografii) Habilitant prezentuje niektóre inne założenia metodologiczne badań, tj. lakonicznie opisuje podjęte kroki badawcze, profil badań, jednozdaniowo przedstawia

strukturę monografii, a wykorzystane metody badawcze określa jako historyczno-porównawczą i historyczno-społeczną, nie precyzując jednak, co rozumie pod tymi określeniami. Pominięcie tych ważnych kwestii formalnych we wstępie jest znaczącym deficytem publikacji; co więcej, powinny być one szeroko przedstawione i uzasadnione jako integralny element każdej monografii naukowej. Należy ubolewać, że tak merytorycznie bogata książka nie zawiera indeksu osobowego, a tłumaczenia na język francuski i angielski obejmują jedynie krótkie streszczenia z pominięciem spisu treści.

5. Na szczególne uznanie zasługuje klarowna **struktura rozprawy**, podporządkowana w pełni celom badawczym. Uporządkowanie rozdziałów i paragrafów, typowe dla pracy źródłowo-analitycznej, jest logiczne i pozwala autorowi nie tylko przedstawić społeczny wymiar charyzmatu dehonianckiego, ale także pokazać bardzo szeroki kontekst historyczno-społeczny oraz eklezjalno-doktrynalny życia i działalności społecznej Leona Dehona, a także powstania zgromadzenia Księża Najświętszego Serca Jezusowego. W tym kontekście trzeba podkreślić, że przyjęta przez Habilitanta szeroka perspektywa badawcza w żadnej mierze nie naruszyła spójności badań, wręcz przeciwnie, stała się dla niego okazją do przedstawienia szeregu interesujących kwestii szczegółowych, które z jednej strony ubogacają samą rozprawę i ułatwiają autorowi realizację postawionych celów badawczych, choć z drugiej nie są łatwe dla czytelnika w percepcji ze względu na objętość publikacji, a przede wszystkim ze względu na nagromadzenie ogromnej ilości danych (faktograficznych, osobowych, przywołanych dokumentów, idei itd.) i miejscami drobiazgowość analiz. Okoliczność tę jednak należy ocenić pozytywnie, pokazuje ona bowiem niezwykłą pracowitość, erudycję i kompetencję naukową autora w zakresie dość szczegółowych zagadnień z historii katolicyzmu społecznego, historii nowożytnej i wielu innych. Należy także podkreślić, że wszystkie nagromadzone informacje są źródłowo dobrze udokumentowane.
6. Warto w tym miejscu uwypuklić praktyczno-aplikacyjny charakter analiz, który można dostrzec w dwóch ostatnich rozdziałach monografii. Wpisuje się on dobrze z jednej strony w postulowany obecnie „użytecznościowy” model nauki także w odniesieniu do nauk humanistycznych czy teologicznych, z drugiej zaś sprawia, że recenzowane studium nie

jest tylko kolejnym przyczynkiem o wysokim stopniu uogólnienia, opracowaniem naukowym, w którym nieobcy jest **wymiar *praxis***.

7. Recenzent podziela zdanie Habilitanta, że ukazana w rozprawie duchowość dehoniańska może być odczytana jako konkretna propozycja zaangażowania się chrześcijanina w życie społeczne. Duchowość ta, nazwana przez Habilitanta „duchowością polityczną” jawi się jako synteza dwóch kluczowych aspektów tworzących charyzmat dehoniański: duchowego i społecznego, przyjmującej postać realizacji kultu Bożego Serca poprzez zaangażowanie na polu społecznym. Na płaszczyźnie moralnej (aretologicznej) wyznacznikiem tej duchowości będzie implantacja miłości i sprawiedliwości społecznej jako fundamentu aksjologicznego etyki społecznej odniesionej do różnych obszarów zaangażowania społecznego (gospodarka, polityka, mass media itp.).
8. Badania Habilitanta nad życiem i działalnością Leona Dehona oraz charyzmatem dehoniańskim są również ważnym przyczynkiem do rozwoju teologii Serca Bożego, który jest istotnym wyróżnikiem Zgromadzenia Sercańskiego od innych instytutów życia konsekrowanego. Dopełnienie wymiaru duchowo-mistycznego, tradycyjnie obecnego w teologii Bożego Serca, wymiarem społecznym i nadanie mu praktycznego odniesienia w postaci specyficznej duchowości opartej na miłości i sprawiedliwości społecznej, czyni duchowość sercańską kolejnym ważnym ogniwem w bogatej paletce duchowości chrześcijańskiej. Duchowość sercańska, czerpiąca z charyzmatu założyciela i założonego przez niego zgromadzenia zakonnego, podobnie jak ma to miejsce w duchowości karmelitańskiej, franciszkańskiej, jezuickiej, salezjańskiej i wielu innych, zawiera w sobie to, co wspólne w duchowości chrześcijańskiej, wnosząc zarazem oryginalne odniesienia, aksjomaty i perspektywy. W tym przypadku będzie to wspomniane już wielokrotnie szczególne uwrażliwienie na wymiar społeczny. Proces ten wpisuje się w podjętą przez Kościół i poszczególne instytuty życia konsekrowanego odnowę (*aggiornamento*), która w odniesieniu do tych ostatnich obejmuje zarówno nieustanny powrót do źródeł i do pierwotnego ducha stanowiącego natchnienie dla instytutów, jak też ponowne odczytanie specyfiki poszczególnych charyzmatów zakonnych i ich przystosowanie pod kątem współczesnych wyzwań. Trzeba podkreślić, że badania Habilitanta w odniesieniu do charyzmatu dehoniańskiego mają charakter nowatorski.

9. Pozytywna ocena monografii nie wyklucza niektórych uwag krytycznych. Poza już wskazanymi, pewne wątpliwości budzi sformułowanie podtytułu monografii: *Nauczanie społeczne Leona Dehona, Założyciela Zgromadzenia Księża Najświętszego Serca Jezusowego, w świetle nauczania kościelnego oraz teologów i socjologów społecznych*. Jak dokładnie rozumieć użyte przez Habilitanta sformułowanie „nauczanie kościelne”, czy chodzi o źródła sercańskie (dehoniańskie), nauczanie społeczne Kościoła, czy szeroko rozumiane *Magisterium Ecclesiae*? Niejakie pytania rodzą się przy sformułowaniu „(w świetle nauczania) [...] teologów i socjologów społecznych”. Jakie kryteria stosuje Habilitant przy kategorii „teolog społeczny”? Czy właściwe jest rozszerzenie pojęcia „nauczanie” na dorobek teologów i socjologów? Poza tym, czy istnieją socjologowie niespołeczni?

Habilitant często w publikacji używa przymiotnik „socjalny”, utożsamiając go z przymiotnikiem „społeczny”. Gdy tymczasem w przeciwieństwie do innych języków w polskiej literaturze przedmiotu, a także w języku potocznym przymiotnik „socjalny” bywa odnoszony zasadniczo do zaspokajania potrzeb materialnych członków społeczności. Stąd właściwe jest jego użycie w monografii w takich określeniach, jak: „kwestia socjalna”, „sfera socjalna”, „działalność socjalna Dehona” itp. Natomiast w określeniach „dzieła (piśmiennictwo) duchowe i socjalne L. Dehona”, „doktryna socjalna Leona XIII”, „dokumenty socjalne” właściwszym przymiotnikiem byłby „społeczny”.

W publikacji pojawiają się liczne fragmenty o charakterze encyklopedyczno-podręcznikowym (dotyczące np. historii katolicyzmu społecznego, dziejów papieża, wydarzeń z historii powszechnej i wielu innych szczegółowych kwestii). Same z siebie niewiele wnoszą do rozwoju wiedzy, nie należy ich jednak jednoznacznie traktować jako zbyteczne. Choć na pewno powiększają niemałą już objętość publikacji, można je uważać za wartościowe tło dla głównego nurtu rozważań i jako takie za pomocne z zrozumieniu szerszego kontekstu omawianych zagadnień.

W wykazie bibliografii przy literaturze przedmiotu znajdują się pięciostronicowy wykaz haseł zaczerpniętych z Wikipedii (źródło to, podobnie jak zapytaj.onet.pl widoczne jest także w aparacie naukowym innych publikacji). Odwoływanie się do Wikipedii można usprawiedliwić w przypadku danych biograficznych, jednak aparat naukowy wykorzystywany

do analizy innych ważnych kwestii, np. pojęć, ideologii czy prądów myślowych (ateizm, naturalizm, nihilizm, racjonalizm, katolicyzm społeczny itp.), systemów społecznych (kapitalizm, liberalizm, komunizm itp.), ważnych wydarzeń z historii powszechnej i Kościoła (Rewolucja francuska, Sobór Watykański I itp.) powinien odwoływać się do specjalistycznych słowników społecznych, encyklopedii, czy innych fachowych opracowań.

3. Ocena pozostałych publikacji naukowych

Oprócz głównego osiągnięcia badawczego, które jest przykładem solidnego warsztatu naukowego i dojrzałości metodologicznej, Habilitant opublikował dwie monografie, trzy artykuły naukowe w periodykach polskich, sześć (w tym dwa w formie tryptyku) w czasopismach słowackich, dwa w pracach zbiorowych oraz jeden tekst o charakterze popularnonaukowym. Zostały one wydane w następujących czasopismach: „Sympozjum”, „Spiritualitas”, „Homo meditans”, „Teologia i moralność”, „Duchovný Pastier”, „Theologos” oraz w Dokumentach Kurii Genialnej SCJ.

Pomijając szczegółową prezentację tych publikacji, trzeba stwierdzić, że nie prezentują one jakiegokolwiek bogatej palety tematów czy problemów badawczych, widocznej chociażby w rozprawie habilitacyjnej. Uważna analiza omawianego dorobku wskazuje na dość szybkie i precyzyjne wykrystalizowanie się głównego nurtu zainteresowań badawczych Habilitanta wokół charyzmatu dehonianckiego i sercańskiego, który na przestrzeni kilkunastu lat był rozszerzany i pogłębiany o nowe kwestie czy poprzez nowe sposoby interpretacji. Do tego nurtu należą monografie: *Miłość i Wynagrodzenie. Geneza i specyfika duchowości miłości i wynagrodzenia w świetle pism Ojca Jana Leona Dehona, założyciela Księży Najświętszego Serca Jezusowego* (Wydawnictwo DEHON, Kraków 2004) wydana na kanwie rozprawy doktorskiej oraz opublikowana w formie broszury pozycja *Sługa Boży o. J. L. Dehon, Świadek wartości, które nie przemijają* (Curia Generala SCJ, Roma 2004), a także artykuły naukowe: *Realizacja społecznych wymiarów duchowości miłości i wynagrodzenia w ramach idei społecznego królestwa Serca Jezusa; Srdce Ježišovo, trpezlivé a veľmi milosrdné – analytická štúdia na motív devätnástej prosby z Litánií k Najsvätejšiemu Srdcu Ježišovmu* („Serce Jezusa cierpliwe i wielkiego miłosierdzia – studium na motywie dziewiętnastej prośby z Lita-

nii do Najświętszego Serca Jezusa”); *Obecność elementów dehonianńskiej teologii miłości sprawiedliwości w encyklice papieża Benedykta XVI „Deus caritas est”*.

W dorobku Habilitanta dostrzec można interesujące opracowania, w których z perspektywy antropologicznej analizuje z jednej strony nauczanie społeczne Kościoła, z drugiej zaś źródła sercańskie ze szczególnym ukierunkowaniem na promocję godności osoby ludzkiej. Chodzi tu o publikacje: *Aktualita sociálnej náuky pápeža Leva XIII. (1878-1903) z hľadiska liberalizmu a kapitalizmu* cz. I-III („Aktualność doktryny społecznej papieża Leona XIII (1878-1904) pod kątem liberalizmu i kapitalizmu”) oraz *Dôstojnosť človeka, ako subjektu, pre realizáciu spravodlivosti a lásky, vo svetle vyjadrení niektorých teológov a sociológov v XX. storočí a na začiatku XXI. storočia* („Godność człowieka jako podmiotu realizacji sprawiedliwości i miłości, w świetle wypowiedzi niektórych teologów i socjologów na przestrzeni XX wieku i początku wieku XXI-ego”). Obie publikacje są dobrze udokumentowane źródłowo, co jest wyróżnikiem tekstów Habilitanta, a także potwierdzają podkreśloną w ocenie monografii habilitacyjnej dużą erudycję i kompetencję w zakresie katolickiej nauki społecznej.

Problematyka antropologiczna wybrzmiewa także w interesującym tekście *Świadkowie Chrystusa na Słowacji w czasie komunistycznego totalitaryzmu*. Zostały w nim nie tylko zawarte wcześniej nie znane szerzej w Polsce dane dotyczące liczby prześladowanych chrześcijan w okresie komunistycznym na Słowacji, ale także świadectwa (powstałe w oparciu o osobiste relacje pozyskane przez Habilitanta) postaw ludzkich w obliczu terroru i deptania godności człowieka. Tematyka godności człowieka wybrzmiewa mocno także w publikacji *Rola miłości w przeżywaniu cierpienia i śmierci*. Artykuł ten - wychodząc od religijno-naturalnej zdolności i potrzeby miłości, co jest zawsze związane z ludzką godnością, poprzez refleksję patrystyczną nad wpływem miłości na przeżywanie cierpienia - koncentruje się nad wpływem miłości na przeżywanie cierpienia z psychologicznego i teologicznego punktu widzenia. Całość dopełniają wypowiedzi dotyczące cierpienia w ujęciu Marceliny Darowskiej i Leona Dehona.

Kolejnym nurtem w twórczości publicystycznej Habilitanta są publikacje z obszaru teologii duchowości. Nie tworzą one jakiegoś zwartego bloku tematycznego. Niekiedy mają charakter okazjonalny, jak np. tekst: *Autorytet świętego Józefa dla duchowości współczesnej rodziny*, opublikowany z okazji Nadzwyczajnego Roku Świętego Józefa Kaliskiego. Warto zauważyć nie tyle spekulatywny charakter rozważań, lecz ich praktyczny wymiar dla duszpasterstwa rodzin, w czym nie małą rolę odgrywa osadzenie analiz we współczesnym kontekście egzystencjalnym

i społecznym rodziny. Charakter ascetyczny mają także dwie inne publikacje: *Idea Bożiego miłosrdenstva v listoch svätého Pavla apoštola*, („Idea Bożego miłosierdzia w listach św. Pawła Apostoła”) oraz tryptyk *Dynamika lásky v kňazstve na základe Listov svätého Jána Pavla II. kňazom na Zelené štvrtky 1979-2005* („Dynamika miłości w kapłaństwie na podstawie listów św. Jana Pawła II do kapłanów na Wielki Czwartek”) cz. I-III. Pierwszy tekst jest przykładem interdyscyplinarnego ujęcia przedmiotu badań, w tym przypadku czerpie z osiągnięć teologii biblijnej i egzegezy, drugi pokazuje Habilitanta jako znawcę nauczania św. Jana Pawła II.

Publikacje: *Počátky działalności Księża Najświętszego Serca Jezusowego na terytorium Słowacji* oraz *Słowacja* [Część Księgi Jubileuszowej] nawiązują do obecnego miejsca pobytu i pracy Habilitanta. Mają one charakter dokumentalizujący.

Omawiany dorobek choć nie jest znaczny w sensie ilościowym, należy ocenić jako poprawny pod kątem jakościowym. Wiele publikacji jest przykładem multidyscyplinarności i prawidłowego dialogu interdyscyplinarnego, obejmującego w przypadku Habilitanta takie dyscypliny, jak: teologia duchowości, teologia moralna, teologia biblijna, historia Kościoła, katolicka nauka społeczna czy filozofia społeczna. Dla Habilitanta jest on ważnym elementem propagowania charyzmatu dehoniańskiego i włączania go jako baza źródłowa w opracowywaniu różnych zagadnień. Trzeba podkreślić także widoczny w wielu publikacjach personalistyczną perspektywę badań, która najgłębiej wybrzmiewa w eksponowaniu, zgodnie z duchowością sercańską, miłości i sprawiedliwości jako fundamentu życia społecznego.

4. Inne obszary działalności

Habilitant od uzyskania stopnia doktora nie jest związany z żadnym ośrodkiem naukowo-dydaktycznym czy naukowo-badawczym, stąd pozostałe obszary działalności naukowej i organizacyjne siłą rzeczy muszą być bardzo ograniczone. Mieszkając na Słowacji, podjął luźną współpracę z Uniwersytetem Katolickim w Rużomberku oraz z Wyższym Seminarium Duchownym w Bańskiej Bystrzycy – Badinie, czego owocem są nieliczne wspólne projekty wydawnicze. Większe osiągnięcia wykazuje na polu popularyzacji nauki, zarówno w Polsce, jak i na Słowacji poprzez różnego rodzaju wystąpienia o tematyce związanej zwłaszcza z charyzmatem dehoniańskim oraz społecznym i moralnym nauczaniem Kościoła. Nie podano jednak ich liczby i rodzaju.

Ocena końcowa

W konkluzji kluczowe jest pytanie, czy badacz, który dokumentuje swój warsztat naukowy solidną rozprawą naukową, w pełni spełniającą kryteria rozprawy habilitacyjnej, będącej świadectwem jego dojrzałości i samodzielności naukowej, wnoszącej istotny wkład w dzieje katolicyzmu społecznego poprzez pokazanie niezwyklego procesu krystalizacji społecznego wymiaru w wybranym charyzmacie zakonnym, nie będący jednak na co dzień w strukturach naukowo-dydaktycznych czy naukowo-badawczych może otrzymać stopień doktora habilitowanego? Trzeba w tym kontekście zauważyć, że Ustawodawca przy dopuszczeniu do postępowania habilitacyjnego wymienia 3 warunki: posiadany stopień doktora, osiągnięcia naukowe stanowiące znaczny wkład autora w rozwój dyscypliny naukowej oraz wykazanie się istotną aktywnością naukową (art. 16 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki).

Na tak postawione pytanie, udzielam **odpowiedzi pozytywnej**, mając świadomość, że przypadku Habilitanta istotna aktywność naukowa - ze względu na obiektywne okoliczności związane z jego funkcjonowaniem poza zinstytucjonalizowanym środowiskiem naukowym - siłą rzeczy została ograniczona głównie do wymiaru badawczego, piśmienniczego oraz, w mniejszym stopniu, popularyzującego naukę. Niewątpliwie brak w niej innych ważnych, ale nie wykluczających dla uzyskania stopnia doktora habilitowanego elementów, takich jak dydaktyka, promotorstwo prac dyplomowych, działalność w towarzystwach naukowych, uczestnictwo w grantach, projektach, czy sympozjach naukowych. Istotny wymiar aktywności naukowej należy więc postrzegać nie w jej szerokim zakresie, lecz przede wszystkim w jakości, oryginalności, nowatorstwie i dojrzałości podejmowanych badań, zwłaszcza w odniesieniu do rozprawy habilitacyjnej, ale nie tylko, co sprawia, że nie jest on człowiekiem jednej idei czy jednego problemu badawczego.

Jak już wspomniano, droga naukowa Habilitanta jest raczej nietypowym, bo pozainstytucjonalnym, przykładem rozwoju naukowego kandydata na stopień doktora habilitowanego. Przedstawione do oceny osiągnięcia naukowe, uzyskane zgodnie z kryteriami metodologii naukowej, w pierwszej kolejności są owocem osobistej pasji naukowej Habilitanta, rozwijanej przez lata ze względu na doniosłość przedmiotu badań, a także być może w jakimś stopniu uwarunkowanej posoborowym powrotem do źródeł, w tym przypadku dehoniańskich, oraz odnową cha-

ryzmatu zakonnego przez zgromadzenie życia konsekrowanego, którego jest członkiem.

Dotychczasowy dorobek naukowy Habilitanta, a zwłaszcza jego główne osiągnięcie naukowe „Miłość i sprawiedliwość. Klucz do historii dawnej i nowej” potwierdzają przygotowanie zarówno merytoryczne, jak i metodologiczne Habilitanta do samodzielnej pracy naukowej oraz dają rękojmię, że sfinalizowanie przewodu habilitacyjnego będzie nie tylko jego osobistym osiągnięciem, ale także potwierdzeniem jego istotnego i w pod wieloma względami oryginalnego wkładu w rozwój historii katolicyzmu społecznego i zarazem badań nad posoborową odnową życia konsekrowanego poprzez ukazanie społecznego wymiaru charyzmatu dehonianańskiego.

Biorąc pod uwagę wszystkie przytoczone wyżej racje, stwierdzam, że dorobek naukowy ks. dra Jerzego Bernaciaka od uzyskania stopnia doktora posiada niezbędny potencjał naukowy wymagany przez ustawę z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dziennik Ustaw nr 65, poz. 595 ze zm.) wraz z nowelizacją z dnia z 18 marca 2011 (Dziennik Ustaw nr 84, poz. 455) i upoważnia do przedstawienia stosownej jednostce organizacyjnej Katolickiej Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II **wniosku o dopuszczenie** ks. dra Jerzego Bernaciaka do dalszego etapu przewodu habilitacyjnego.

Lublin, 2 lutego 2020 r.

prof. dr hab. Jerzy Gocko SDB